

Tía tô - Một loại rau gia vị có tác dụng phòng chống SARS-CoV-2

TS Phùng Tuấn Giang

Chủ tịch Viện nghiên cứu phát triển Y dược cổ truyền Việt Nam

Nghiên cứu mới đây trên Biomedical Journal cho thấy, chiết xuất từ lá Tía tô (một loại rau gia vị phổ biến đối với người dân Việt Nam) có khả năng phòng chống dịch bệnh Covid-19. Đây là tiền đề thúc đẩy thực hiện những nghiên cứu in vivo hoặc trên lâm sàng đối với chiết xuất lá Tía tô trong việc ngăn ngừa hoặc điều trị Covid-19.

Hiện nay, số lượng người nhiễm SARS-CoV-2 vẫn tiếp tục tăng lên nhanh, trong đó khoảng 5-10% tổng ca nhiễm trở lên diễn biến nặng, nguy hiểm đến tính mạng, do đó rất cần những phương thuốc điều trị đặc hiệu. Theo Tổ chức Y tế thế giới, hoạt chất remdesivir được đánh giá là ứng cử viên sáng giá cho điều trị SARS-CoV-2. Một số quốc gia đã phê duyệt hoạt chất này để điều trị, tuy nhiên việc sử dụng nó ở dạng đơn, không làm giảm đáng kể tỷ lệ tử vong. Kỳ lạ thay khi nghiên cứu đánh giá tác dụng của chiết xuất lá Tía tô đối với SARS-CoV-2 một số nghiên cứu chỉ ra rằng, khi phối hợp chiết xuất này với hoạt chất remdesivir thì hiệu quả đã tăng rõ rệt.

Lá Tía tô

Khả năng phòng chống dịch bệnh Covid-19 từ chiết xuất Tía tô

Mới đây, nghiên cứu của Wen-Fang Tang và cộng sự về đánh giá hiệu quả của chiết xuất lá Tía tô đối với SARS-CoV-2 đã được đăng tải trên Tạp chí Y khoa Hoa Kỳ. Nghiên cứu dựa trên 3 yếu tố: sự ức chế lây nhiễm của virus trong tế bào; tương tác của chiết xuất lá Tía tô trực tiếp với hạt virus thông qua xét nghiệm khử hoạt tính của virus; hiệu quả hiệp đồng tác dụng của chiết xuất lá Tía tô với hoạt chất remdesivir. Các thí nghiệm được tiến hành trên tế bào **vero E6** và Calu-3 (dòng tế bào phế nang phổi) cho thấy:

Chiết xuất lá Tía tô có hoạt tính chống SARS-CoV-2 trên tế bào vero E6: chiết xuất lá tía tô với EC_{50} là $0,12 \pm 0,06$ mg/ml có khả năng ức chế SARS-CoV-2 trong tế bào Vero E6 với chỉ số chọn lọc là $\sim 40,65$.

Chiết xuất lá Tía tô có thể nhắm mục tiêu vào giai đoạn đầu của chu kỳ nhiễm virus: đánh giá thời gian bổ sung thuốc để xác định giai đoạn mà thuốc ức chế trong chu kỳ nhân lên của virus, chiết xuất lá Tía tô sẽ được thêm vào ở 3 thời điểm: trước khi virus xâm nhập, trong quá trình virus hấp thụ, sau khi virus hấp phụ vào tế bào. Sau 24 giờ cho thấy, hoạt động ức chế virus diễn ra mạnh hơn khi bổ sung chiết xuất vào giai đoạn trước khi virus xâm nhập so với sau khi virus hấp thụ vào tế bào. Chiết xuất lá Tía tô ức chế sự hình thành mảng bám SARS-CoV-2 theo cách phụ thuộc liều lượng. Hoạt tính kháng virus của chiết xuất lá Tía tô tương tự như remdesivir ở mức độ ức chế hình thành mảng bám.

Chiết xuất lá Tía tô ức chế biểu hiện cytokine tiền viêm do virus gây ra: mục tiêu chính của SARS-CoV-2 là các tế bào biểu mô đường hô hấp và phổi. Do đó, hiệu quả kháng virus của chiết xuất lá Tía tô đã được đánh giá trên dòng tế bào phế nang phổi Calu-3 (dòng tế bào dễ bị nhiễm virus). Đúng như dự đoán, sự lây nhiễm SARS-CoV-2 diễn ra mạnh mẽ trong các tế bào Calu-3. Sự tổng hợp RNA và protein đã tăng lên rõ rệt sau 48 giờ virus hấp thụ, nhưng đều bị ức chế bởi cả remdesivir và chiết xuất lá Tía tô theo liều phụ thuộc. Chiết xuất lá Tía tô cũng làm giảm đáng kể sự giải phóng cytokine do virus gây ra và mức protein/RNA của virus trong dòng tế bào biểu mô phổi Calu-3 của người.

Chiết xuất lá Tía tô làm bất hoạt các phần tử virus và ngăn chặn sự xâm nhập của chúng vào tế bào chủ: thông qua thử nghiệm bất hoạt virus cho thấy, chiết xuất lá Tía tô có thể ức chế sự tổng hợp protein của virus và sự nhân lên của virus bằng cách trực tiếp ức chế sự xâm nhập của virus vào tế bào chủ. Do đó có hiệu quả diệt virus.

Có sự hiệp đồng tác dụng khi kết hợp giữa chiết xuất lá Tía tô và remdesivir: một thí nghiệm được thiết kế để đánh giá tương tác thuốc (thuốc giữa chiết xuất lá Tía tô và remdesivir) trên tế bào Vero E6 bị nhiễm SARS-CoV-2 cho thấy, việc kết hợp của chiết xuất lá Tía tô và hoạt chất remdesivir tạo ra sự hiệp đồng về tác dụng với điểm hiệp đồng là $14,98 \pm 5,84$.

Những kết quả nghiên cứu trên cho thấy, chiết xuất lá Tía tô có khả năng ức chế sự nhân lên của SARS-CoV-2 bằng cách bất hoạt virion. Mặc dù mới chỉ là nghiên cứu *in vitro*, nhưng chúng ta cũng thấy được sự nỗ lực của các nhà khoa học với mong muốn tìm kiếm những gì có sẵn, để tìm để phòng và hỗ trợ điều trị bệnh Covid-19. Những dữ liệu trên là tiền đề thúc đẩy thực hiện những nghiên cứu *in vivo* hoặc nghiên cứu trên lâm sàng đối với chiết xuất lá Tía tô trong việc ngăn ngừa hoặc điều trị covid-19.

Sử dụng lá Tía tô trong phòng chống dịch bệnh Covid-19

Trước tình hình dịch bệnh Covid-19 hiện nay, dùng Tía tô để phòng và chữa bệnh lúc này có lẽ là đơn giản, rẻ tiền và an toàn. Dưới đây là một số phương pháp để thực hiện có thể áp dụng:

Ăn trực tiếp: lá tía tô rửa sạch, ngâm nước muối pha loãng rồi vớt ra, để ráo nước, dùng như rau sống. Bên cạnh đó, có thể bổ sung lá Tía tô tươi để tăng thêm độ đậm đà trong một số món ăn như cháo, các món từ cà tím, đậu phụ...

Trà tía tô: thêm nước vào lá Tía tô cùng đường phèn, đun sôi, lọc phần nước để nguội và bổ sung thêm nước cốt chanh rồi sử dụng.

Thuốc uống, xông: sử dụng các vị thuốc như Kinh giới 12 g, lá Tía tô 12 g, Lá lốt 8 g, Bạc hà 10 g, Trần bì 6 g, Bạch chỉ 6 g, Kim ngân hoa 8 g. Có thể dùng tươi hoặc đang khô. Cho toàn bộ các vị thuốc trên vào nồi cùng 1 lít nước và đun sôi, để nhỏ lửa trong 5-10 phút. Để riêng ra 1 cốc 200 ml (để uống), phần còn lại đổ ra bát sau đó xông vùng mặt trong thời gian 10-15 phút. Sau khi bát thuốc ấm, sử dụng nước vừa xông để lau và rửa mặt.

Bài thuốc Sâm tô tán trong phòng và hỗ trợ điều trị Covid-19: theo văn bản số 1306/BYT-YHCT ngày 17/3/2020 của Bộ Y tế về việc tăng cường phòng, chống bệnh viêm đường hô hấp cấp do SARS-Cov-2 bằng thuốc và các phương pháp y học cổ truyền đã hướng dẫn sử dụng một số bài thuốc, trong đó có Sâm tô tán (hòa tễ cục phương) với công dụng phong khu hàn, tuyên khai phế vệ áp dụng tốt trong giai đoạn đầu (khởi phát) và những trường hợp F0 không có triệu chứng. Bài thuốc bao gồm: Đảng sâm 30 g, Tía tô 30 g, Cát căn 30 g, Tiền hồ 30 g, Bán hạ chế 30 g, Bạch linh 30 g, Trần bì 20 g, Cam thảo 20 g, Cát cánh 20 g, Chỉ xác (sao cám) 20 g, Mộc hương 20 g. Tất cả các vị thuốc trên tán bột hoặc dùng ở dạng thuốc thang sắc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Wen-Fang Tang, et al. (2021), "Perilla (*Perilla frutescens*) leaf extract inhibits SARS-CoV-2 via direct virus inactivation", *Biomed. J.*, DOI: 10.1016/j.bj.2021.01.005.
2. Bộ Y tế (2020), *Văn bản số 1306/BYT-YHCT ngày 17/3/2020 về việc tăng cường phòng, chống bệnh viêm đường hô hấp cấp do SARS-Cov-2 bằng thuốc và các phương pháp y học cổ truyền.*
3. Viện Dược liệu (2004), *Cây thuốc và động vật làm thuốc ở Việt Nam, Tập II*, Nxb Khoa học và Kỹ thuật.

Nguồn: TẠP CHÍ KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ VIỆT NAM